

**Pan Przewodniczący
Senator Krzysztof Kwiatkowski
Komisja Ustawodawcza
Senat Rzeczypospolitej Polskiej**

I K -B

Niniejszym składam wniosek o odrzucenie projektu ustawy, zawartego w złączonym Druku nr 63 z 2020 roku, gdyż:

Proponowane sformułowanie artykułu 207 a Kodeksu karnego może prowadzić do powstawania 4 rodzajów zagrożeń dla zdrowia i życia dziecka:

- niemożności ochrony przed niebezpiecznymi dla zdrowia i życia dziecka zachowaniami ze strony zagrażającego mu rodzica lub innej osoby, w sytuacji relatywnie długich postępowań sądowych - w sprawie ograniczenia lub zakazania kontaktów z dzieckiem, gdy takie zagrożenia występują, gdyż rodzic dostrzegający je może się obawiać uniemożliwienia kontaktu temu rodzicowi z ich wspólnym dzieckiem, bez uprzedniego postanowienia sądu, w tej sprawie,
- możliwości stosowania bardziej wyrafinowanych metod z zakresu alienacji rodzicielskiej, silnie destrukcyjnych dla psychiki dziecka, niż tylko zwykłe izolowanie go od poddawanego wraz z dzieckiem alienacji rodzicielskiej rodzica, aby uniemożliwić kontakt tego rodzica z dzieckiem, bez werbalnie deklarowanej odmowy zgody na taki kontakt,
- prawnego oddzielenia dziecka od jednego z rodziców, na skutek penalizacji tego rodzica, naruszającej dobro i interesy dziecka,
- przekazanie dziecka pod opiekę rodzica lub innej osoby, zagrażających jego zdrowiu, życiu i rozwojowi, swoją postawą lub zaburzeniami, na skutek niemożności sprawowania pieczy nad nim, przez penalizowanego rodzica.

Alienacja rodzicielska - to świadome lub nieświadome działania polegające na wywoływaniu zaburzeń w prawidłowych relacjach pomiędzy dzieckiem, a co najmniej jednym z jego rodziców, prowadzące do niszczenia ich wzajemnej pozytywnej więzi i pozytywnych relacji, bez określania efektów tych działań jako jednolitego syndromu lub zespołu.

Do bardziej wyrafinowanych i drastycznych dla dziecka metod alienacji rodzicielskiej należą m. in. zastraszanie dziecka, manipulowanie jego psychiką i inne negatywne działania mające na celu zniechęcić go do kontaktu z rodzicem lub nawet wywołać u niego strach przed tym kontaktem. Takie działania powodują destrukcję psychiki i stanu zdrowia dziecka.

Z wyrazami szacunku,

Załączniki:

1. Opinia Pana Macieja Wojewódki dotycząca projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy – Kodeks karny, autorstwa Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji Senatu RP (Druk nr 63, z dnia 4 lutego 2020 roku), z dn. 10.02.2020 r, złożona do Komisji Ustawodawczej Senatu RP.

Nie wyrażam zgody na umieszczenie moich danych osobowych na stronie internetowej Senatu RP.

Kraków, 10.02.2020

Maciej Wojewódka

Sz. Pan Przewodniczący
Krzysztof Kwiatkowski
Przewodniczący Komisji
Ustawodawczej
Senatu Rzeczypospolitej Polskiej
ul. Wiejska 6
00-902 Warszawa

Opinia dotycząca: projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy – Kodeks karny, autorstwa Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji Senatu RP (Druk nr 63, z dnia 4 lutego 2020 roku)

Szanowny Panie Przewodniczący!

Jako autor projektu badawczego: *Alienacja rodzicielska (PA) – wstępne badania nad problemem i jego skutkami w Polsce*¹, publikacji z tego zakresu² i dotyczących zmian w obszarze wzmocnienia ochrony dziecka, w tym poszerzenia pieczy naprzemiennej i regulacji kontaktów pomiędzy dziećmi, a rodzicami, w rodzinach rozbitych³, niniejszym przedstawiam moją opinię na temat projektu zmian w prawie, zamieszczonego w *Druku nr 63, z dnia 4 lutego 2020 roku*.

¹ Zapis stenograficzny: Posiedzenie Komisji Rodziny i Polityki Społecznej w dn. 27 maja 2014 r. (117.), Senat RP VIII Kadencja 2014, s. 5 . [Online]. Dostępne w Internecie:

https://www.google.pl/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=22&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwiVotG9m6raAhULiKYKHS5UAXA4ChAWCE4wCw&url=https%3A%2F%2Fwww.senat.gov.pl%2Fdownload%2Fgfx%2Fsenat%2Fpl%2Fsenatkomisjeposiedzenia%2F5002%2Fstenoqram%2F117rps_egz_2.pdf&usq=AOvVaw3_vYwcGmRLdUiSqmZPwlgj [dostęp: 10.02.2020 r.].

² Zob. M. Wojewódka, *Dziecko, rodzic i rozwód oraz alienacja rodzicielska*. Wydanie II poprawione i uzupełnione. Kraków 2015, s. 1 - 116. [Online]. Dostępne w Internecie:

<https://docplayer.pl/11776088-Maciej-wojewodka-dziecko-rodzic-i-rozwod-ora-z-alienacja-rodzicielska-problemy-pomysly-porady-maciej-wojewodka-krakow-2015-telefon-kom.html> [dostęp: 10.02.2020]. M. Wojewódka, *Alienacja rodzicielska – jako przemoc, w odniesieniu do polskich regulacji prawnych*. „Jurysta Magazyn Prawniczy” 2017, nr 12 (278), s. 11 – 18. M. Wojewódka, *Oddzielenie od rodzica i jego konsekwencje*, „Niebieska linia” - dwumiesięcznik poświęcony problematyce przemocy” 2017, nr 5 (112) z 2017 r., s. 22 – 24 i in.

³ Zob. M. Wojewódka, *Jak powinno być chronione dziecko w kodeksie rodzinnym i opiekuńczym, w odniesieniu do dobra dziecka, alienacji rodzicielskiej i pieczy naprzemiennej – wybrane aspekty*. Dostępne w Internecie: <https://sites.google.com/site/maciejwojewodka/niect%C3%B3re-propozycje-zmian-w-kodeksie-rodzinnym-i-opieku%C5%84czym> [dostęp: 10.02.2020], M. Wojewódka, *Dziecko ...*, s. 67 - 76 i in.

Jednocześnie wyrażam zgodę na zamieszczenie na stronie internetowej Senatu Rzeczypospolitej Polskiej oraz na stronach komisji senackich mojego imienia i nazwiska - jako autora niniejszej opinii.

W mojej opinii:

Projekt zawarty w *Druku nr 63* z 4 lutego 2020 roku może prowadzić do powstania zagrożeń dla zdrowia i życia dziecka, zawiera błędy merytoryczne, stoi w sprzeczności z ratyfikowaną przez Rzeczpospolitą Polską *Konwencją o Prawach Dziecka*⁴, jest niespójny z jego uzasadnieniem oraz nie rozwiązuje w adekwatny sposób problemu sprawowania pieczy nad dzieckiem, w rodzinach rozbitych.

W szczególności:

1) Odnosząc się do proponowanego brzmienia *art. 58 § 1a* i *art. 107 § 2 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego*, pragnę podnieść, że postulowane zmiany prawa - w kierunku zawartej w *Druku nr 63* propozycji ewentualnej możliwości wprowadzenia opieki naprzemiennej są niewystarczające, a z powodu braku precyzji proponowanego brzmienia zapisów nie zapewnią one pełnej ochrony dzieciom, z rozbitych rodzin.

Taka sytuacja może wpłynąć zarazem na utrzymywanie się, a nawet na wzrost nieprawidłowości w stosowaniu prawa oraz na wydłużenie się okresu postępowań sądowych, w sprawach rodzinnych.

2) Odnosząc się do proponowanego brzmienia *art. 207 a Kodeksu karnego* (art. 3 wniosku), należy podkreślić, że w związku z ratyfikowaną przez Rzeczpospolitą Polską *Konwencją o Prawach Dziecka*⁵ oraz zapisami *Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*, nie mogą być bezwzględnie chronione: kontakt każdego rodzica z dzieckiem i sprawowanie przez każdego rodzica pieczy nad dzieckiem, niezależnie od jego postawy wobec swojego dziecka, a także stanu zdrowia psychicznego tego rodzica, **gdyż w niektórych sytuacjach podczas tego kontaktu i sprawowania pieczy może dochodzić do zagrożenia zdrowia i życia małoletniego.**

Jaskrawy przykład nagłośnionego medialnie zabójstwa dziecka, prawdopodobnie spowodowanego przez jego ojca, po czym ten ojciec popełnił samobójstwo miał miejsce podczas nadzorowanego przez kuratora sądowego takiego kontaktu w Warszawie, 25 listopada 2018 roku⁶.

Proponowane stanowienie artykułu 207 a Kodeksu karnego może prowadzić do powstawania 4 rodzajów zagrożeń dla dziecka:

- niemożności ochrony przed niebezpiecznymi dla zdrowia i życia tego dziecka zachowaniami ze strony zagrażającego mu rodzica lub innej osoby, w sytuacji

⁴ Dz. U. 1991 Nr 120 poz. 526 z późn. zmianami

⁵ *Ibidem*

⁶ *Otruł siebie i dziecko? Tragedia w sali zabaw*, „Do Rzeczy”, 26.11.2018. Dostępne w Internecie: <https://dorzeczy.pl/kraj/85133/Ojciec-otruul-siebie-i-dziecko-Tragedia-w-sali-zabaw.html> [dostęp: 10.02.2020].

relatywnie długich postępowań sądowych - w sprawie ograniczenia lub zakazania kontaktów z dzieckiem, gdy takie zagrożenia występują, gdyż rodzic dostrzegający je może się obawiać uniemożliwienia kontaktu temu rodzicowi z ich wspólnym dzieckiem, bez uprzedniego postanowienia sądu, w tej sprawie,

- możliwości stosowania bardziej wyrafinowanych metod z zakresu alienacji rodzicielskiej, silniej destrukcyjnych dla psychiki dziecka, niż tylko zwykle izolowanie go od poddanego wraz z dzieckiem alienacji rodzicielskiej rodzica, aby uniemożliwić kontakt tego rodzica z dzieckiem, bez werbalnie deklarowanej odmowy zgody na taki kontakt,

- prawnego oddzielenia dziecka od jednego z rodziców, na skutek penalizacji tego rodzica, naruszającej dobro i interesy dziecka,

- przekazanie dziecka pod opiekę rodzica lub innej osoby, zagrażających jego zdrowiu, życiu i rozwojowi, swoją postawą lub zaburzeniami, na skutek niemożności sprawowania pieczy nad nim przez penalizowanego rodzica.

Alienacja rodzicielska – to świadome lub nieświadome działania polegające na wywoływaniu zaburzeń w prawidłowych relacjach pomiędzy dzieckiem, a co najmniej jednym z jego rodziców, prowadzące do niszczenia ich wzajemnej pozytywnej więzi i pozytywnych relacji, bez określania efektów tych działań jako jednolitego syndromu lub zespołu⁷.

Do bardziej wyrafinowanych i drastycznych dla dziecka metod alienacji rodzicielskiej należą m. in. zastraszanie dziecka, manipulowanie jego psychiką i inne negatywne działania mające na celu zniechęcić go do kontaktu z rodzicem lub nawet wywołać u niego strach przed tym kontaktem. Takie działania powodują destrukcję psychiki i stanu zdrowia dziecka⁸.

Artykuł 3 Konwencji o Prawach Dziecka stanowi, co następuje:

1. We wszystkich działaniach dotyczących dzieci, podejmowanych przez publiczne lub prywatne instytucje opieki społecznej, sądy, władze administracyjne lub ciała ustawodawcze, sprawą nadrzędną będzie najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka.

2. Państwa-Strony działają na rzecz zapewnienia dziecku ochrony i opieki w takim stopniu, w jakim jest to niezbędne dla jego dobra, biorąc pod uwagę prawa i obowiązki jego rodziców, opiekunów prawnych lub innych osób prawnie za nie odpowiedzialnych, i w tym celu będą podejmowały wszelkie właściwe kroki ustawodawcze oraz administracyjne.

3. Państwa - Strony czuwają, aby instytucje, służby oraz inne jednostki odpowiedzialne za opiekę lub ochronę dzieci dostosowały się do norm ustanowionych przez kompetentne władze, w szczególności w dziedzinach bezpieczeństwa, zdrowia, jak również dotyczących właściwego doboru kadr tych instytucji oraz odpowiedniego nadzoru.

⁷ Zob. M. Wojewódka, *Jak M. Wojewódka, Dziecko ...*, s. 13 - 23. M. Wojewódka, *Alienacja rodzicielska – jako ...*, s. 12 – 14. M. Wojewódka, *Oddzielenie ...*, s. 22 – 24 i in.

⁸ M. Wojewódka, *Dziecko ...* s. 13 – 23. Zob. także: M. Wojewódka, *Alienacja rodzicielska – jako ...* s. 12 – 14; M. Wojewódka, *Oddzielenie ...*, s. 22 - 24 i in.

Artykuł 68 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej stanowi, co następuje:

Władze publiczne są obowiązane do zapewnienia szczególnej opieki zdrowotnej dzieciom, kobietom ciężarnym, osobom niepełnosprawnym i osobom w podeszłym wieku.

Artykuł 72 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej stanowi, co następuje:

Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę praw dziecka. Każdy ma prawo żądać od organów władzy publicznej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją.

Wyżej wskazane regulacje prawne implikują obowiązywanie w naszym kraju prymatu interesu (dobra) dziecka nad partykularnymi interesami rodziców, a proponowane we wniosku objętym *Drukiem nr 63* stanowienie art. 207 a *Kodeksu karnego* koncentruje się na zapewnieniu bezwzględniego kontaktu rodzica z dzieckiem czyli bezwzględnej ochrony praw rodzica i władzy rodzicielskiej, niezależnie od ewentualnej możliwości stwarzania zagrożenia dla tego dziecka przez rodzica, zarazem ignorując konieczność i potrzebę zapewnienia kontaktu dziecka z prawidłowo postępującym rodzicem, co stoi w rażącej sprzeczności z wyżej wskazanymi aktami wyższego rzędu.

Co więcej konstrukcja proponowanych zmian, w odniesieniu do sankcji karnych prowadzi do przejściowego, a zarazem dotkliwie długiego dla dziecka odizolowania od niego jednego z rodziców, co może negatywnie odbić się na zdrowiu i rozwoju małego, co zarazem stoi w rażącej sprzeczności ze wskazanymi wyżej aktami prawnymi czyli wbrew twierdzeniom zawartym na trzeciej stronie uzasadnienia projektu⁹ - **nie zmierza on do zabezpieczenia prawa dziecka do wychowania przez oboje rodziców poprzez efektywne ograniczanie przypadków utrudniania kontaktów dziecka z drugim rodzicem, w tym jego izolowania od jednego z rodziców, a poprzez penalizację tego rodzaju zachowań tylko do tymczasowej wymiany izolowanego rodzica, na skutek wyroku sądu oraz zmierza do zabezpieczenia prawa rodzica do kontaktów z dzieckiem, nawet w sytuacji gdy ten rodzic może zagrażać zdrowiu i życiu swojego dziecka.**

Kolejnymi jaskrawymi przykładami zagrożeń dla dziecka, ze strony rodzica mogą być informacje medialne o zagrożeniach dla zdrowia (np. w wypadku pobicia)^{10 11} i życia dzieci, w tym o zabójstwach dziecka przez jego rodzica^{12 13}.

O zabójstwach swoich dzieci przez ojców w Polsce informowały m. in. *Gazeta Lubuska*¹⁴, *Super Expres*¹⁵ i *Wprost*¹⁶, a o zabójstwach swoich dzieci przez matki - w naszym kraju m. in. *Fakt24*¹⁷, *Gazeta Pomorska*¹⁸ i *Super Ekspres*¹⁹.

⁹ Komisja Uzasadnienie, s. 3

¹⁰ Fakt24, *Ojciec pobił dziecko*. [Online]. Dostępne w Internecie: <http://www.fakt.pl/ojciec-pobil-dziecko> [dostęp: 10.02.2020 r.].

¹¹ Fakt24, *Matka pobila dziecko*. [Online]. Dostępne w Internecie: <http://www.fakt.pl/matka-pobila-dziecko> [dostęp: 10.02.2020 r.].

¹² Fakt24, *Ojciec zabił dziecko*. [Online]. Dostępne w Internecie: <http://www.fakt.pl/ojciec-zabil-dziecko> [dostęp: 10.02.2020 r.].

¹³ Fakt24, *Matka zabiła dziecko*. [Online]. Dostępne w Internecie: <http://www.fakt.pl/matka-zabila-dziecko> [dostęp: 10.02.2020 r.].

¹⁴ T. Hucal. Z. Janicki, *Ojciec zabił dziecko, a sam się powiesił*. „Gazeta Lubuska” 24.03 2007. [Online]. Dostępne w Internecie: <http://www.gazetalubuska.pl/wiadomosci/art/7691711,ojciec-zabil-dziecko-a-sam-sie-powiesil,id,t.html> [dostęp: 10.02.2020 r.].

¹⁵ Lubików. *Ojciec POWIESIŁ córkę, a potem popełnił samobójstwo?! Dziecko obchodziło 8. urodziny... „se.pl”*. 31.03.2017. [Online]. Dostępne w Internecie:

http://www.se.pl/wiadomosci/polska/ojciec-powiesil-letnia-corke-a-potem-horror-w-lubikowie-woj-mazowieckie_974282.html [dostęp: 10.02.2020 r.].

¹⁶ *Tragedia w Pile. Zabił dziecko, bo przegrywał w grze komputerowej?*. „Wprost” 23.03.2017. [Online]. Dostępne w Internecie:

Statystyki policyjne wskazują na podejrzenia, że w 2019 roku 12.161 osób małoletnich zostało dotkniętych przemocą w rodzinie²⁰.

Dotyczą one jedynie przypadków zgłoszonych aktów przemocy, z których część oczywiście mogła być formą alienacji rodzicielskiej, polegającej w takich przypadkach – m. in. na wysnuwaniu fałszywych oskarżeń o przemoc wobec dziecka - w celu doprowadzenia do oddzielenia od niego drugiego rodzica, za pomocą wykorzystania prawa.

Zarówno przemoc fizyczna, jak i psychiczna, w tym alienacja rodzicielska są szkodliwe dla zdrowia dzieci, a w niektórych sytuacjach mogą doprowadzać nawet do ich śmierci.

Szymon Wójcik w publikacji: *Przemoc fizyczna wobec dzieci* wskazał, że: *Co roku notuje się kilkadziesiąt przypadków krzywdzenia dzieci ze skutkiem śmiertelnym*, a wśród skutków przemocy fizycznej występują u dzieci: uszkodzenia mózgu i ośrodkowego układu nerwowego, uszkodzenia jamy brzusznej, złamania, wybicia zębów, naruszenia bębenków usznych, nosa i oczu oraz przypalenia i oparzenia, a także takie urazy psychiczne jak zespół stresu pourazowego, syndrom dziecka maltretowanego, w tym osłabiona sfera emocjonalna dziecka i zaniżona jego samoocena, wycofanie się, stosowanie przemocy przez dziecko wobec innych osób, skrajna nieufność wobec obcych, problemy w nawiązywaniu relacji rówieśniczych i relacji społecznych oraz depresja²¹.

Analogiczne skutki u dzieci mogą być efektem niektórych form alienacji rodzicielskiej²².

Do tak tragicznych zdarzeń może dojść, zanim sąd ograniczy lub zakazuje kontaktów z dzieckiem zagrażającemu mu rodzicowi, w tym w sytuacji nagłej zmiany postawy tego rodzica wobec dziecka w kierunku niebezpiecznej lub nasilenia się zaburzeń psychicznych, u tego rodzica.

Powyższe przykłady dowodzą, że regulacje prawne, nie zawsze są w stanie ochronić dziecko przed zagrożeniami dla jego życia i zdrowia, ze strony zagrażającego mu rodzica lub innego opiekuna.

Pomimo, że art. 113(3) stanowi, że:

Jeżeli utrzymywanie kontaktów rodziców z dzieckiem poważnie zagraża dobru dziecka lub je narusza, sąd zakazuje ich utrzymywania. ,

<https://www.wprost.pl/zycie/10047805/Tragedia-w-Pile-Zabil-dziecko-bo-przegrywal-w-grze-komputerowej.html> [dostęp: 10.02.2020 r.].

¹⁷ *Dzieci krzychały, gdy mordowała je matka. Dlaczego nikt im nie pomógł?.* „Fakt 24”, 24.01. [Online]. Dostępne w Internecie:

<http://www.fakt.pl/wydarzenia/polska/wroclaw/lubin-matka-zabila-dzieci-i-probowala-popełnic-samobójstwo/7857wg0> [dostęp: 10.02.2020 r.].

¹⁸ *Matka zmarłej Amelki jest poczytalna. Ona zabiła dziecko?.* „Gazeta Pomorska” 27.10.2011. [Online]. Dostępne w Internecie:

<http://www.pomorska.pl/wiadomosci/bydgoszcz/art/7252568,matka-zmarlej-amelki-jest-poczytalna-ona-zabila-dziecko,id,t.html> [dostęp: 04.05.2018 r.].

¹⁹ *Byli cudownym małżeństwem. Dlaczego matka ZABIŁA noworodka i siebie?.* „se.pl” 29.11.2017. [Online]. Dostępne w Internecie:

http://www.se.pl/wiadomosci/polska/byli-cudownym-mazemstwow-dlaczego-ewa-zabila-dziecko-i-siebie_1029799.html [dostęp: 10.02.2020 r.].

²⁰ Biuro Prewencji KGP Wydział Prewencji, *Informacja dotycząca realizacji przez Policję procedury „Niebieskiej karty w 2019 r.”*, s. 31. [Online]. Dostępne w Internecie: <http://statystyka.policja.pl/download/1/335190/Informacja2019pdf.pdf> [dostęp: 10.02.2020 r.].

²¹ S. Wójcik. *Przemoc fizyczna wobec dzieci.* „Dziecko krzywdzone” 2012 nr 2(39). s. 23 – 24 [Online]. Dostępne w Internecie: http://fdds.pl/wp-content/uploads/2016/05/Wojcik_S_2012_Przemoc_fizyczna_wobec_dzieci.pdf [dostęp: 10.02.2020].

²² Por. M. Wojewódka, *Dziecko...* s. 13 - 16.

a art. 113(2) § 1 stanowi, że:

Jeżeli wymaga tego dobro dziecka, sąd opiekuńczy ograniczy utrzymywanie kontaktów rodziców z dzieckiem.

okres postępowania w sprawach z zakresu sprawowania pieczy nad dzieckiem jest relatywnie długi, zwłaszcza w odniesieniu do okresu życia dziecka, a występowanie zagrożenia dla życia lub zdrowia dziecka - ze strony jego rodzica nie zawsze jest łatwe do udowodnienia, co powoduje że ochrona dziecka w oparciu o te zapisy nie zawsze jest wystarczająca, o czym świadczą również przytoczone powyżej przeze mnie przykłady.

Z tych powodów doraźne uniemożliwienie lub utrudnianie kontaktów z dzieckiem, w celu ochrony tego dziecka - w inny sposób, niż drogą postępowania sądowego, w oparciu o art. 113(2) i art. 113(3) Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego - może stanowić jedyny sposób jego ochrony, zwłaszcza w sytuacji wystąpienia zagrożenia dla życia lub zdrowia tego dziecka, w tym po sądowym uregulowaniu kontaktów, które zgodnie z brzmieniem art. 113 § 2 mogą mieć formę m. in. odwiedzin i spotkań z dzieckiem oraz zabierania go poza miejsce jego stałego pobytu.

Zagrożenia dla dziecka może wywoływać także nakłanianie go do zachowań niezgodnych z prawem oraz z jego dobrem i z interesem społecznym (czynione wbrew stanowieniu art. 95 § 3 k. r. o) podczas porozumiewania się z nim na odległość, co ma również znaczenie - w odniesieniu do okresu postępowania w sprawach opiekuńczych oraz w odniesieniu do trudności dowodowych.

Natomiast penalizacja utrudniania lub uniemożliwiania kontaktów z dzieckiem może wpływać na pojawianie się obaw, dotyczących podejmowania, niezależnych od kognicji sądów, działań ochronnych, w sytuacji występowania zagrożeń dla dziecka i w rezultacie hamować te działania.

Proponowana penalizacja rodzica utrudniającego lub uniemożliwiającego wykonywanie kontaktów z dzieckiem – to również jedna z form instytucjonalnej alienacji rodzicielskiej. W takiej sytuacji można doszukiwać się również podobieństw do innych form instytucjonalnej alienacji rodzicielskiej²³, których źródła mogą wynikać z charakteru odwetowego, pomijającego interes dziecka.

Dodatkowo dr Danya Glaser, z Wydziału Neurobiologii Szpitala Dziecięcego Great Ormond Street w Londynie, zwraca uwagę, że *postępowanie karne w sprawach o krzywdzenie i zaniedbywanie emocjonalne nie jest optymalne z punktu widzenia interwencji terapeutycznych*²⁴.

Według oficjalnych danych Ministerstwa Sprawiedliwości, w I półroczu 2017 roku czas trwania postępowania sądowego, od dnia pierwszej rejestracji do dnia uprawomocnienia się sprawy (łącznie z okresem trwania mediacji) - w sądach rejonowych, w sprawach

²³ Por. Zapis ... s. 6. M. Wojewódka. Dziecko ... s. 17. M. Wojewódka, *Alienacja rodzicielska - jako ...* s. 14.

²⁴ D. Glaser, *Jak sobie radzić z problemem krzywdzenia i zaniedbywania emocjonalnego – dalszy rozwój ram konceptualnych (FRAMEA)*, przeł. A. Czajkowska-Błaziak. „Dziecko krzywdzone” 2011. vol. 10. nr 4 (37). s. 19. [Online]. Dostępne w Internecie: http://fdds.pl/wp-content/uploads/2016/05/Glaser_D_2011_Jak_sobie_radzic_z_problemem.pdf [dostęp: 10.02.2020].

opiekuńczych trwał - 4,3 miesiąca. Niektóre postępowania w sprawach opiekuńczych toczyły się nawet ponad 8 lat, w tym 6 – 12 miesięcy toczyło się 11.841 spraw, 1 – 2 lat – 4.988 spraw, 2 - 3 lat – 876 spraw, 3 – 5 lat - 294 sprawy, 5 – 8 lat - 41 spraw, a powyżej 8 lat – 5 spraw²⁵. Dotyczyło to postępowań zawisłych tylko w pierwszej instancji.

Na występowanie trudności podczas rozstrzygnięcia problemu na drodze postępowania sądowego mają wpływ, nie zawsze zadowalające przypomnienie i rozpoznawanie istoty problemu przez dzieci i dorosłych, podatność dzieci na sugestie, możliwość występowania błędów podczas diagnostyki, problem z utrzymywaniem adekwatnej atmosfery podczas przeprowadzania badań, posługiwanie się niezgodnymi z rzeczywistością skryptami zdarzeń przez dzieci, problemy z odróżnieniem prawdziwych wspomnień od wyobrażeń przez dzieci, posługiwanie się stereotypami przez dzieci oraz wadliwe procedury, stosowane podczas gromadzenia materiału śledczego²⁶.

Również przeprowadzane przez psychologów opiniowanie w sprawach rodzinnych jest uważane przez nich - za najtrudniejsze pod względem merytorycznym i etycznym, a rodzice kwestionują *obiektywizm, rzetelność i trafność zastosowanych metod diagnostycznych oraz kompetencje zawodowe psychologa, a wątpliwości nagłaśniane są w mediach*²⁷.

Ponadto nie zawsze jest możliwe wykazanie adekwatnych zagrożeń dla dziecka, w celu uzyskania postanowienia zabezpieczającego (tymczasowego), dotyczącego zakazu lub ograniczenia kontaktów z dzieckiem, aby chronić to dziecko przed szkodliwym dla niego zachowaniem wobec niego jednego z rodziców.

Na badania dotyczące zaburzeń części rozchodzących się rodziców powołałem się m. in. w publikacji: *Dziecko, rodzic i rozwód oraz alienacja rodzicielska*²⁸. Niektóre z nich były uprzednio opisane w publikacji Alicji Czeredereckiej i Ewy Wach: *Adaptation of Persons Experiencing Marital Failures*, zamieszczonej w periodyku wydawanym przez Instytut Ekspertyz Sądowych im. prof. dr Jana Sehna w Krakowie: *Z zagadnień nauk sądowych*²⁹.

Reasumując, w mojej ocenie treść wnioskowanego art. 207 a § 1 *Kodeksu karnego* stoi w tym brzmieniu - w sprzeczności z art. 2 *Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*, w zakresie naruszania zasad sprawiedliwości społecznej, z art. 9 *Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej* oraz z art. 72 ust. 1 *Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*, w zakresie zapewniania ochrony praw dziecka i ochrony dzieci przed przemocą, a także z art. 68 ust. 3 w zakresie ochrony zdrowia dziecka, czego naruszenie może być skutkiem przemocy lub innej niewłaściwej postawy ze strony jego rodzica.

Z powyższych przyczyn, art. 207 a § 1, w tym brzmieniu - nie powinien zostać uchwalony.

²⁵ Ministerstwo Sprawiedliwości, *Podstawowa informacja o działalności sądów powszechnych – I półrocze 2017 roku na tle poprzednich okresów statystycznych*. „Informator Statystyczny Wymiaru Sprawiedliwości”. s. 24. [Online]. Dostępne w Internecie: <https://isws.ms.gov.pl/pl/baza-statystyczna/publikacje/download,2779,0.html> [dostęp: 10.02.2020].

²⁶ A. Memon, A. Vrij, R. Bull, *Prawo i psychologia: Wiarygodność zeznań podczas procesu dowodowego*, przeł. J. Radzicki, Gdańsk 2010. s. 233 – 242.

²⁷ M. Toeplitz-Wiśniewska, *Opieka nad dziećmi – standardy opiniowania psychologicznego w sprawach rozwodowych*. „Psychologia wychowawcza” 2014 nr 5, s. 180. [Online]. Dostępne w Internecie: <https://e-psychologiawychowawcza.pl/api/files/view/67864.pdf> [dostęp: 10.02.2020].

²⁸ M. Wojewódka. *Dziecko ...* s. 36 – 37.

²⁹ A. Czerederecka, E. Wach, *Adaptation of Persons Experiencing Marital Failures*. „Z zagadnień nauk sądowych” 1994 nr XXX s. 64 – 77.

3) O ile kontakt rodzica z dzieckiem nie zawsze jest wskazany, zgodnie z wyżej przedstawionymi zapisami Konwencji o Prawach Dziecka oraz Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej powinien zostać prawnie zabezpieczony jak najszerzy kontakt dziecka z obojgiem prawidłowo postępujących rodziców – ojcem i matką.

Omówienie ważnych badań na temat zagrożeń dla dzieci, pozbawionych dostępu do obecności i miłości obojga rodziców przedstawiam w dwu pierwszych rozdziałach wspomnianej już publikacji: *Dziecko, rodzic i rozwód oraz alienacja rodzicielska*. Mogą one dotyczyć zdrowia, zachowania i rozwoju dziecka³⁰.

Poniżej przedstawiam kilka przykładów badań, z tego zakresu, dotyczących sytuacji, na które uprzednio wskazałem w inauguracyjnym wykładzie, wygłoszonym w Senacie RP - podczas seminaryjnego posiedzenia Komisji Rodziny i Polityki Społecznej, 27 maja 2014 roku, zorganizowanego wspólnie z sejmową Komisją Polityki Społecznej i Rodziny we współpracy z Komitetem Przestrogi przed Oddzieleniem Rodzica, odbywającego się pod tytułem: *Alienacja rodzicielska jako przemoc wobec dziecka, w sytuacji rozpadu związku jego rodziców*³¹, a które występują niezależnie od ewentualnego stosowania alienacji rodzicielskiej.

Małgorzata Kowanetz, z Instytutu Ekspertyz Sądowych im. prof. dr Jana Sehna w Krakowie, na podstawie przeprowadzonych badań wskazuje, że zarówno u dzieci, jak i u rodziców z rozbitych rodzin występują zaburzenia emocjonalne. Dominujące zaburzenia u dzieci to lęk, agresja, zahamowanie, zaburzenia zachowania oraz symptomy depresji³².

W publikacji Ronalda R. Rohnera oraz Roberta Veneziano, przygotowanej w oparciu o badania przeprowadzone w latach 1941 – 2001 możemy znaleźć informacje o występowaniu takich zaburzeń u dzieci z ograniczonym dostępem do obecności i miłości ojca, jak. np. spadek empatii, wzrost przemocy, problemy z zachowaniem, zaburzenia psychiczne u synów, mniejsze kompetencje społeczne, słabsze wyniki w nauce i problem borderline u dziewczynek oraz częstsze popadanie w depresję i uzależnienie od narkotyków u obojga³³.

Dr Alicja Czerederecka, z Instytutu Ekspertyz Sądowych im. prof. dr Jana Sehna w Krakowie, w swojej publicystyce zauważa, że gdy główna opieka nad dziećmi została przejęta przez ojca, zanim osiągnęły one wiek szkolny, pojawiają się u nich wahania samooceny, niezaspokojona potrzeba bezpieczeństwa, niesamodzielność, nieadekwatność w rozwiązywaniu problemów, izolowanie się lub poszukiwanie wsparcia³⁴.

Sam problem jest oczywiście znacznie szerszy. Jednak w związku z powyższym można stwierdzić, że z powodu przyczyniania się konstrukcji i funkcjonowania prawa rodzinnego - do praktycznego, a zarazem częstego oddzielania dziecka od ojca lub matki (poza tzw. systemem wizyt), w sytuacji rozchodzenia się jego rodziców – obecnie mamy

³⁰ Zob. M. Wojewódka. *Dziecko ...* s. 6 – 23.

³¹ Zapis ... s. 5 – 7.

³² M. Kowanetz, *Rola dziadków w opiece nad dziećmi w rodzinach rozbitych*, „Nowiny Psychologiczne” 1999 nr 4 s. 15 – 21. Zob. także: M. Wojewódka, *Dziecko ...* s. 7.

³³ R. P. Rohner. R. A. Veneziano *The Importance of Father's Love; History and Contemporary Evidence*, “Review of General Psychology” 2001 nr 5(4) s. 382 – 405. Zob. także: M. Wojewódka. *Dziecko ...*, s. 8.

³⁴ A. Czerederecka, *Manipulowanie dzieckiem przez rodziców rywalizujących o udział w opiece*. „Dziecko krzywdzone” 2008 nr 25 (4). s. 15-34. Zob. także: M. Wojewódka. *Dziecko ...* s. 6 – 7.

do czynienia z prawną dyskryminacją dzieci wychowujących się w rozbitych rodzinach wobec dzieci wychowujących się w rodzinach pełnych, gdyż wychowywanie się bez ojca lub matki naraża je na znacznie częstsze występowanie problemów dotyczących zaburzeń psychiki, emocji, rozwoju i zachowania, niż dzieci wychowujących się w rodzinach pełnych³⁵.

4) Pozytywnym elementem postulowanych zmian, zawartych we wniosku, objętym *Drukiem nr 63* jest propozycja zobowiązania rodziców *do wzajemnego informowania się o bieżących sprawach dziecka oraz przekazywania dokumentów dziecka i dokumentacji medycznej*, ujęta w propozycji brzmienia art. 97 § 3 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, chociaż proponowane brzmienie tego przepisu powinno zostać uzupełnione o zobowiązanie do przekazywania informacji o dokumentacji szkolnej, o sprecyzowanie dotyczące przekazywania dowodu osobistego lub innego dokumentu określających tożsamość, w odniesieniu do sytuacji, w której takie dokumenty mają być przekazywane oraz o określenie wieku dziecka, do którego jego dokumentami tożsamości dysponują rodzice.

W przypadku dokumentacji lekarskiej, w zapisie tego artykułu ustawy powinno być wskazane, że chodzi o informację o dokumentacji, względnie o jej kserokopię oraz o kserokopię dokumentacji szkolnej, gdyż oryginały tej dokumentacji znajdują się w adekwatnych placówkach medycznych i edukacyjnych.

Autorski projekt zmiany ustawy *Kodeks rodzinny i opiekuńczy*, który podchodzi do tego obszaru w sposób niezagrażający życiu i zdrowiu dzieci, a zarazem w sposób korygujący merytoryczne błędy, występujące w projekcie, zawartym w *Druku nr 63*, z dnia 4 lutego 2020 roku przedstawiłem w załączniku do mojej petycji, skierowanej do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej *o podjęcie inicjatywy w sprawie zmiany Ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy, w tym o ustawowe zdefiniowanie pojęć: dobro dziecka i alienacja rodzicielska, wzmocnienie ochrony dziecka oraz poszerzenie regulacji, dotyczących pieczy naprzemiennnej*, zarejestrowanej w dniu 15 listopada 2019 roku, pod pozycją: P10-04/19³⁶ oraz w publikacji: *Jak powinno być chronione dziecko w kodeksie rodzinnym i opiekuńczym, w odniesieniu do dobra dziecka, alienacji rodzicielskiej i pieczy naprzemiennnej – wybrane aspekty*³⁷.

Maciej Wojewódka

³⁵ Zob. M. Wojewódka. *Dziecko ...* s. 67.

³⁶ Senat Rzeczypospolitej Polskiej. Wykaz Petycji, *Petycja z dnia 15 listopada 2019 r. w sprawie podjęcia inicjatywy ustawodawczej dotyczącej zmiany ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy, w celu wzmocnienia ochrony dziecka, poszerzenia regulacji dotyczących pieczy naprzemiennnej oraz wprowadzenia ustawowej definicji dobra dziecka i alienacji rodzicielskiej (P10-04/19)*. Dostępne w Internecie: <https://www.senat.gov.pl/petycje/wykaz-tematow-petycji/petycja,390.html> [dostęp: 10.02.2020].

³⁷ M. Wojewódka, *Jak ...*